

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΦΟΝΟ. Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΝΕΟΝΑΖΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΙΜΗ ΚΑΜΠΗ

ΝΙΚΟΛΑΣ ΣΕΒΑΣΤΑΚΗΣ

«Ο Τέοντορ άκουγε με χίλια αυτιά. Χίλια μπράτσα θα ήθελε να έχει έτοιμα. Θυμήθηκε εκείνη την άράχνη στις καλοκαιρινές διακοπές, όταν ήταν μικρός, που κάθε μέρα την τάζε με σκοτωμένες μύγες θυμήθηκε πως περίμενε με κομμένη την ανάσα το εσπευσμένο σκαρφάλωμα του ζώου, το παραμόνεμά του για ένα δευτερόλεπτο, την τελευταία θανατηφόρα εφόρμηση, που ήταν εκκίνηση και άλμα και πώση σε μια κίνηση. Έτσι ήταν τώρα κι ο ίδιος, έτοιμος να ορμήσει, αποφασισμένος να κάνει το άλμα. Μισούσε αυτούς τους ανθρώπους, δεν ήξερε γιατί, και παρέθετε μέσα του διάφορες δικαιολογίες του μίσους του. Ήταν σοσιαλιστές, απάτριδες, προδότες [...]».¹

Ο Γιώργος Ρουπακιάς, ο άνθρωπος που μαχαίρωσε τον μουσικό της χιπ χοπ Παύλο Φύσσα, δεν είναι ένας Έλληνας Τέοντορ Λόζε που περιμένει κάποιον Γιόζεφ Ροτ για να τον αφηγηθεί. Δεν αλληλογραφεί με αριστοκράτες στρατηγούς και δεν απολαμβάνει τα ενθαρρυντικά λόγια κάποιου «πρίγκιπα Χάινριχ». Παρ' όλα αυτά, ο κόσμος του Ρουπακιά, έτσι όπως αναδύεται από τα θραύσματα του ρεπορτάζ που συμπληρώνει τον φάκελο Χρυσή Αυγή, είναι κι αυτός ένας κόσμος που «περιμένει διαταγές» κι αναρωτιέται για το πόσο εχθροί παραμονεύουν «στο σκοτάδι των βραδινών δρόμων».²

Ένα είναι βέβαιο πάντως: η Ελλάδα της κρίσης πολλαπλασίασε γεωμετρικά τις πιθανότητες για ανθρώπους σαν τον Ρουπακιά. Η Ελλάδα της κρίσης ως μια πραγματικότητα που κινείται ζαλισμένη ανάμεσα σε θολές ιδέες δικαιοσύνης και οράματα βίαιης ανταπόδοσης. Μέχρι πριν τρία χρόνια υπήρχε ασφαλώς η «ιστορική συνέχεια» της εθνικοφροσύνης και του νοσταλγικού κουντισμού. Υπήρχε ακόμα ένα εθνικοσοσιαλιστικό πολιτικό περιθώριο και ένας αντίστοιχος χώρος εθνικιστικών αισθητικών. Στην πύκνωση του χρόνου της κρίσης φτιάχτηκε ένας πα-

νελλήνιος οργανωτικός και κοινωνικός ιστός. Διαμορφώθηκε ένας πληβειακός-μικροαστικός χώρος στον οποίον «μεταλλαπαδεύτηκαν» τα *memorabilia* της ελληνικής ακροδεξιάς σε συρραφή με την ατζέντα της νέας διεθνούς του ριζοσπαστικού εθνικισμού/ρατσισμού. Έτσι, η αναμνηστική ιδιοποίηση αρχετυπικών συνθημάτων για τους αλήτες-προδότες-κομμουνιστές μπορεί πλέον να ενσωματώνεται σε πρωτοσέλιδα και ιστοσελίδες κατά του ισλαμισμού που απειλεί την Ευρώπη. Οι τιμητικές αναφορές στους χίτες και στα τάγματα ασφαλείας να συνδυάζονται με την υπεράσπιση του Άσαντ της Συρίας απέναντι στον «αμερικανοσιωνισμό» που προστατεύει τους τζιχαντιστές κλπ. Με άλλα λόγια, οι κληρονομημένες μυθολογίες της ελληνικής άκρας δεξιάς ανανεώθηκαν και εμβολιάστηκαν με νέους ιδεολογικούς άξονες.

Υπό το κράτος της κρίσης, οι αιρέσεις που αποτελούσαν τον ιστορικό ακροδεξιό αστερισμό της Ελλάδας έγιναν κοινωνικός χώρος. Ανοίχτηκε ένα ευρύ πεδίο στρατολόγησης αποταγμένων του παραδοσιακού δικομματισμού αλλά και πρώην ψηφοφόρων της Αριστεράς μαζί με τμήματα από τον απολίτικο εφηβικό και νεανικό κόσμο. Η εξέγερση κατά των μεταπολιτευτικών ελίτ αποτέλεσε τη μήτρα αυτής της νέας στρατολόγησης. Χωρίς αυτή τη διάσταση μιας κάθετης άρνησης του μεταπολιτευτικού συστήματος κεντροδεξιάς, κεντροαριστεράς και κομμουνιστογενούς αριστεράς, η Χρυσή Αυγή θα ήταν ακόμα μια γραφική εξτρεμιστική αίρεση.

Ας επιστρέψουμε, όμως, στον φόνο που όπως όλα δείχνουν θα αποτελέσει ένα κρίσιμο κατώφλι για τον επαναπροσδιορισμό της σχέσης του τραυματισμένου μας πολιτικού συστήματος με τη Χρυσή Αυγή και αυτά που αντιπροσωπεύει. Η πιθανή τομή οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι έχουμε δολοφονία και μάλιστα στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του θύματος (καλλιτέχνης της εναλλακτικής σκηνής, κομματικά ανένταχτος, ειρηνιστής-αντιφασίστας και από εργατική λαϊκή οικογένεια). Νομίζω, ωστόσο, ότι η

γενική κατεύθυνση των μετα-θερινών «ακτιβισμών» της Χρυσής Αυγής μαρτυρούν με σαφήνεια μια στρατηγική επικήντρωση στον «εσωτερικό εχθρό». Από τη συμπαθή ή ανεκτή σε μερίδες της κοινής γνώμης αντι-μεταναστευτική και εκφοβιστική λειτουργία, ο χώρος φαίνεται να περνάει στις κατά μέτωπο επιθέσεις σε συμβολικούς τόπους της ελληνικής αριστεράς (Πέραμα, συνδικάτα) και της παραδοσιακής δεξιάς ως ακροδεξιάς (Μελιγαλάς). Αυτή η αναβαπτισμένη επιθετικότητα εναντίον «εσωτερικών εχθρών» εναλλάσσεται με την επαναληπτική θεατροποίηση του ρόλου του κόμματος-κινήματος ως προστάτη των αδύναμων Ελλήνων, των Ελλήνων που είναι θύματα του ρατσισμού των ελίτ, του μόνου πραγματικού ρατσισμού κατά τη Χρυσή Αυγή.³

Μπορούμε να πούμε ότι η παραδοσιακή γραμμή «εναντίον των ξένων» παραχωρεί τη θέση της στη φιλόδοξη γραμμή «εναντίον όλων». Η ανάγκη για περαιτέρω οργανωτική και πολιτική διείσδυση σε τομείς επιρροής της κανονικής Δεξιάς και της οργανωμένης Αριστεράς, ευνοεί τον αναπροσανατολισμό της βίας προς ομοεθνείς. Από τους «εισβολείς» στους «προδότες», κατά κάποιον τρόπο. Μια τέτοια κατεύθυνση, ωστόσο, παρουσιάζει από τη φύση της αυξημένο ρίσκο: προβάλλει προς τα έξω ως επιδίωξη εμφυλίου πολέμου. Η γραμμή «εναντίον όλων» προωθεί ένα ρήγμα στο εσωτερικό της ελληνικής ζωής, μια δυναμική παρα-στρατιωτική κινητοποίηση με χαρακτήρα υπερβολής και σκανδάλου. Και η δολοφονία του Φύσσα έρχεται τώρα ως σκληρό αποδεικτικό στοιχείο αυτής της ιδέας της μεταφοράς του πολέμου από τους ξένους «εισβολείς» στους ντόπιους προδότες.

Εδώ ίσως αρχίζει –αλλά αυτό δεν μπορούμε να το ξέρουμε ακόμα– η πρώτη σοβαρή κρίση του ακροδεξιού εξτρεμιστικού χώρου. Αυτή η κρίση θα μπορούσε να οδηγήσει σε περιορισμό των λαϊκών του ερεισμάτων και στην ανάσχεση της δυναμικής του «χρυσουαγιτισμού». Η αποκάλυψη, με τη συνδρομή

Ο Νικόλας Σεβαστάκης διδάσκει πολιτική και κοινωνική φιλοσοφία στο Τμήμα Πολιτικών Επιστημών του ΑΠΘ.

για πρώτη φορά των επίσημων μηχανισμών του κράτους, της παραβατικής underground «δομής» της Χρυσής Αυγής, ενδέχεται να έχει σοβαρό αντίκτυπο στα διευρυμένα της ακροατήρια: στην αποξενωμένη λαϊκή δεξιά, στους υπερσυντηρητικούς χώρους περίρι της Εκκλησίας, αλλά και σε τμήματα της μικροαστικής τάξης των πόλεων και της επαρχίας που αισθάνονται άβολα από εικόνες αντικοινωνικής παραβατικότητας και πρακτικές του κοινού ποινικού δικαίου. Δεν είναι φυσικά βέβαιο ότι η απογοήτευση του διευρυμένου ακροατηρίου της θα επαναφέρει ψηφοφόρους στη Νέα Δημοκρατία. Και το ίδιο το ενδεχόμενο της αποδυνάμωσής της, τουλάχιστον εκλογικά, είναι επίσης πολύ αβέβαιο.

Όλα, όμως, όσα συμβαίνουν αυτές τις μέρες μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα, κυρίως η εν εξελίξει (τώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές) δικαστική και αστυνομική διερεύνηση της υπόθεσης, μαρτυρούν ότι έχουμε μια νέα κατάσταση στην τοποθέτηση του προβλήματος. Για παράδειγμα, η δημόσια τοποθέτηση του υπουργού Δημόσιας Τάξης και οι εντολές για έρευνες σε επίπεδο αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας, παρουσιάζουν μια ιδιαίτερη πολιτική σημασία. Όπως, από την άλλη πλευρά, έχει τη σημασία της η αναφορά του αρχηγού της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης στον κίνδυνο «αποσταθεροποίησης», για την οποία υπονοείται ότι θα ήταν το αντίθετο του πνεύματος των κοινωνικών αγώνων της περιόδου που διανύουμε.

Το βαρύνουσας σημασίας γεγονός είναι ο φόνος του αντιφασίστα μουσικού στην Αμφιάλη ως απόδειξη ενός *modus operandi*, μιας πάγιας πρακτικής. Πρόκειται για δολοφονία που δεν εντάσσεται σε ένα επεισόδιο διένεξης στον δρόμο από αντίπαλες ομάδες, αλλά είναι μια οργανωμένη δράση εναντίον ενός ατόμου. Η φανέρωση του υπόγειου κόσμου του ελληνικού νεοναζισμού αλλάζει τώρα τους όρους της ως τα τώρα αρνητικής δημοσιότητας γύρω από τη Χρυσή Αυγή. Παρά το ότι πολλοί από εμάς δεν ανακαλύπτουν και την Αμερική με όλα όσα παρελαύνουν στα πρωτοσέλιδα και στα ρεπορτάζ, για πολλούς Έλληνες πολίτες δεν ισχύει το ίδιο. Η φιγούρα του μπρουτάλ τιμωρού, εικόνα η οποία έχει επιβραβευτεί με την ψήφο εκατοντάδων χιλιάδων, δίνει τη θέση της σε εικόνες εγκλήματος και μάλιστα οργανωμένου εγκλήματος. Η καβγατζίδικη και μάτσο βαναυσότητα, η οποία και αποτέλεσε το διαπιστευτήριο για την «πρώθηση» της χρυσαυγίτικης

αισθητικής σε ορισμένα κοινά, προσκρούει σε ένα όριο: δεν ανήκει πλέον στην τάξη της πρόκλησης και του εκφοβισμού, αλλά σε μια φονική και εν δυνάμει απειλητική για τους πολλούς βαρβαρότητα. Τα βαράκια των γυμναστηρίων και οι κάμπυες, οι μαύρες μπλούζες και οι μαιάνδροι θα υπενθυμίζουν πλέον το πραγματικό αίμα και όχι μόνο τις απειλές για ξιφολόγχες από τα μπαλκόνια των Μιχαλολιάκων. Και είναι σε αυτή τη νέα στιγμή και για διαφορετικούς λόγους που οι δυνάμεις που συνηθίζουμε να εντάσσουμε στο συνταγματικό ή στο δημοκρατικό τόξο, πιέζονται για αλλαγές πλευσης.

Η Νέα Δημοκρατία, παρά τις δεύτερες σκέψεις κάποιων στελεχών της και του ίδιου του αρχηγού της, δείχνει πλέον να αντιλαμβάνεται ότι η έκθεση της Χρυσής Αυγής και η άσκηση πίεσης στους μηχανισμούς της από το κράτος και τη δικαιοσύνη, μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απόσπαση από την επιρροή της κάποιων συντηρητικών στρωμάτων. Δεν πρέπει εξάλλου να υποτιμηθεί η εξωτερική πίεση στην κυβέρνηση και στον Αντώνη Σαμαρά για αποφασιστική ενεργοποίηση του κράτους εναντίον του ακροδεξιού εξτρεμισμού. Οι δηλώσεις του Χάνες Σβόμπονα για την μελλοντική ελληνική προεδρία στην Ευρώπη είναι μόνο μια από τις όψεις αυτής της πίεσης που μετά τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα θέτουν ένα ζήτημα «διεθνούς εικόνας της χώρας».

Ο ΣΥΡΙΖΑ, δικαιωμένος σε μεγάλο βαθμό ως προς την έγκαιρη προειδοποίηση για τις ακροδεξιές εκτροπές των τελευταίων χρόνων, πρέπει κι αυτός να αναγνωρίσει τη νέα κατάσταση. Αυτό σημαίνει ότι καλείται να κατανοήσει ότι ένας σύγχρονος αντιφασισμός συνιστά ένα ιδιαίτερο, σχετικά αυτόνομο, πεδίο πολιτικής και πολιτισμικής διαμάχης. Στην συγκεκριμένη συγκυρία που ζούμε, ιδιαίτερο πεδίο σημαίνει κάτι μη αναγώγιμο στις ειδικές αντιμνημονιακές στοχεύσεις της ριζοσπαστικής Αριστεράς, πόσο μάλλον στις γενικές αντικαπιταλιστικές εξηγήσεις της κρίσης και των πολιτικών της αποτελεσμάτων. Στην προοπτική αυτή, η προβολή και αναπαραγωγή ομολογών «εχθρικών δίπολων» (νεοφιλελεύθεροι μνημονιακοί και νεοναζί) μοιάζει πολιτικά και παιδαγωγικά απαράδεκτη. Είναι δε και εντελώς λάθος από την άποψη της κοινωνικής ανάλυσης και των ιστορικών της τεκμηριώσεων. Η ανάκληση και μεταμφιεσμένη αναβίωση των αντιλήψεων περί σοσιαλφασισμού δεν έχει να προσφέρει

το παραμικρό στη γνωστική κατανόηση ούτε βέβαια στην αντιμετώπιση του ακροδεξιού εξτρεμισμού. Το ίδιο ισχύει και για την ταύτιση μεταξύ συντηρητικής δεξιάς και νεοφασισμού ή για άλλες, πιο εκσυγχρονισμένες λεξιλογικά, προθέσεις ταύτισης (λχ. ανάμεσα σε «βιοπολιτικό» νεοφιλελευθερισμό και ολοκληρωτισμό). Όλες εν τέλει οι λογικές κατασκευές αντιπάλων-εχθρών κατατείνουν στην ιδεολογική χρήση του αντιφασισμού για την άσκηση πολεμικής σε άλλους λόγους και πρακτικές που δεν έχουν καμιά σχέση με τον ακροδεξιό εξτρεμισμό.

Τέλος, ο λεγόμενος ενδιάμεσος χώρος και οι ενδιαφερόμενοι του τρίτου πόλου έχουν να αντιμετωπίσουν ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα: επιμένοντας εδώ και καιρό, σε σημείο εμμονής, να θεωρούν τη Χρυσή Αυγή ως μια φυσική ριζοσπαστικοποίηση όλων των κυμάτων της «Αγανάκτησης», επαναλαμβάνουν την αρχική στάση υποτίμησης του νέου κοινωνικού μας ζητήματος. Το να θεωρεί κανείς τη Χρυσή Αυγή και τον ακροδεξιό εξτρεμισμό ως τη βίαιη συμπύκνωση των ποικίλων παθολογιών του ελληνικού ήθους ή του εγχώριου λαϊκισμού, εμποδίζει την κατανόηση των συγκεκριμένων υλικών και κοινωνικών όρων που υποβοήθησαν αναμφισβήτητα τη λαϊκή γείωση του ακροδεξιού εξτρεμισμού. Αυτοί οι υλικοί-κοινωνικοί όροι δεν εξηγούν τα πάντα ούτε πρέπει να ανασύρονται στις συζητήσεις με τη γνωστή συνοπτική κοινωνιολογία του τύπου η «πτώχεια γεννά τον φασισμό». Παρ' όλα αυτά, η υποτίμησή τους και γενικότερα οι προσπάθειες να αποσυσχετιστεί το φαινόμενο *Χρυσή Αυγή* από τα καθεστώτα της λιτότητας, οδηγούν σε μια ρηχή απεικόνιση των άκρων και των φαινομένων βίας.

Η τραγική απώλεια του Παύλου Φύσσα μπορεί, πραγματικά, να είναι ένα σημείο καμπής. Για κάτι το οποίο υπερβαίνει κατά πολύ την υπόθεση της Χρυσής Αυγής και το αστυνομικό δελτίο γύρω από συγκεκριμένα πρόσωπα. Μπορεί να γίνει ένα σημείο αναφοράς για την εγκατάλειψη της ρητορικής των λυντσαρισμάτων και της αντεκδίκησης, για τη διάκριση μεταξύ αντιπαλότητας και εχθρότητας, για τη συγκρότηση ενός αντιφασισμού που θα έχει ενσωματώσει στον πυρήνα του το φιλελεύθερο δημοκρατικό μίνιμουμ. Η νομική πίεση στη Χρυσή Αυγή σε συνδυασμό με τη σαφή πολιτική της απομόνωση είναι η μία πλευρά. Η άλλη πλευρά αφορά την αποτροπή της παγίωσης του λαϊκού εξτρεμισμού, του βιόκοσμου στον

οποίον ριζώνουν οι ιδέες και οι πρακτικές της Χρυσής Αυγής. Αυτή η δεύτερη διάσταση είναι προφανώς και η σοβαρότερη. Διότι δεν απαιτεί απλώς ιδεολογική κριτική και κριτική αξιών αλλά ορατές διεξόδους στον βιοτικό και οικονομικό μαρασμό ενός μεγάλου τμήματος του ελληνικού λαού.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Joseph Roth, *Ο ιστός της αράχνης*, μτφρ. Τούλα Σιέτη, Κριτική, Αθήνα 1989, σ. 41-42.
- 2 *Αυτ.*, σ. 27
- 3 Ας θυμηθούμε τη σουρεαλιστική πρόταση νόμου για την καταπολέμηση του ρατσισμού κατά των Ελλήνων τις ημέρες που ήταν στην επικαιρότητα το αντιρατσιστικό νομοσχέδιο!

21/09/2013

Σαν υστερόγραφο, μετά τις πρώτες συλλήψεις

Το πιο πάνω σχόλιο γράφτηκε, όπως άλλωστε φαίνεται, πριν από τις καταιγιστικές εξελίξεις, με τις συλλήψεις του αρχηγού, βουλευτών και μελών της Χρυσής Αυγής με την κατηγορία της συμμετοχής σε εγκληματική οργάνωση. Οι κατηγορίες που απευθύνονται στα μέλη της εγκλη-

ματικής οργάνωσης δεν αφορούν μόνο τις δολοφονικές επιθέσεις σε μετανάστες και αντιπάλους της αλλά και την ανάμιξη των δικτύων της σε πλήθος άλλων πράξεων του κοινού ποινικού δικαίου. Αυτονόητα, η συγκεκριμένη τροπή της υπόθεσης, η οποία θα καταλήξει σε εφέτη-ανακριτή δημιουργεί μια ριζικά καινούρια κατάσταση στα πολιτικά πράγματα της χώρας. Ο έως πρότινος σε ανοδική τροχιά πόλος του ακροδεξιού εξτρεμισμού υφίσταται ένα πολύ σοβαρό, καταλυτικό ίσως, πλήγμα. Γεγονότα και εξελίξεις τέτοιας εμβέλειας αποτελούν φυσικά πεδίο για διαφορετικές αναγνώσεις από τις πολιτικές δυνάμεις, της Κυβέρνησης και της αντιπολίτευσης. Με δεδομένη την κρατική υποτίμηση του νεοναζιστικού κινδύνου μέχρι και τη δολοφονία του Παύλου Φύσσα, εγείρονται από πολλές πλευρές ερωτήματα για τους εκλογικοπολιτικούς σχεδιασμούς της Κυβέρνησης. Αλλά αυτά τα ερωτήματα είναι επικίνδυνο να μεταφράζονται εντός εικοσιτετραώρου σε φαιδρές συνωμοσιολογίες και αφόρητα κοινότοπες εκδοχές του «λενινιστικού» ερωτήματος για το «ποιος ωφελείται». Γιατί η αναμέτρηση με τον νεοναζισμό και τον αντιδημοκρατικό μηδενισμό συνιστά από μόνη της μια σημαντική πτυχή της πορείας για απαλλαγή

της κοινωνίας μας από τον ζόφο που γιγαντώθηκε αυτά τα χρόνια. Πέρα από τις αστυνομικές και δικαστικές της περιπλοκές, η εξάρθρωση του οργανωμένου νεοναζισμού δημιουργεί καλύτερες συνθήκες για τη δημόσια ζωή και την ελληνική πολιτική κουλτούρα. Το πώς αυτή η πολιτική κουλτούρα θα διαχειριστεί τις αναπόφευκτες εντάσεις γύρω από το πολύπλοκο και οξυμμένο κοινωνικό ζήτημα αλλά και την έξοδο από το καθεστώς της λιτότητας είναι μια διαφορετική υπόθεση.

Προς το παρόν, μπορούμε να σταθούμε στην ιστορική φόρτιση της στιγμής που δίνει μια ξεκάθαρη απάντηση και στο ερώτημα που μας απασχόλησε λίγες μέρες πριν βγει το πόρισμα του εισαγγελέα και δούμε τις συλλήψεις των ανθρώπων της Χρυσής Αυγής: ναι, η δολοφονία του Παύλου Φύσσα, λαϊκού παιδιού της χιπ χοπ κοινότητας, ήταν μια τομή και ένα όριο ανάμεσα σε δυο εποχές, ανάμεσα στην εποχή της ασυλίας και σε μια εποχή αφύπνισης, η οποία μπορεί να γεννήσει ένα ισχυρό αντιφασιστικό κοινό αίσθημα, μια νέα συνείδηση για τις αντοχές και τις δυνατότητες της πολιτικής μας κοινότητας απέναντι στις δυνάμεις που επιδιώκουν την κατάρρευση της.

DÌ QUALCOSA DI (CENTRO-)SINISTRA 'H GIATI TO «METAPPYΘMISHTIKO KENTPO» ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΑΛΑΜΠΑΝΙΔΗΣ

«Όταν με ρωτούν εάν η τομή ανάμεσα σε κόμματα της Δεξιάς και της Αριστεράς έχει ακόμη νόημα, το πρώτο που μου έρχεται στο νου είναι ότι αυτός που ρωτάει σίγουρα δεν είναι αριστερός.»

Alain

Στις εκλογές του 2012, ανάμεσα στα πολλά πρωτόγνωρα της τελευταίας τριετίας, προέκυψε και ένας αγνώριστος πολιτικός χάρτης. Πολυδιάσπαση στα δεξιά, με κόμματα της λαϊκής Δεξιάς, της νεοφι-

*Ο Γιάννης Μπαλαμπανίδης είναι πολιτικός επιστήμονας.
(gbalabanidis@hotmail.com)*

λελεύθερης τάσης, ένα ανοικτά ναζιστικό· μεγαλύτερη αναταραχή στα αριστερά: κατάρρευση του ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ σε θέση ουραγού, εκτόξευση του ΣΥΡΙΖΑ, ανάδυση της ΔΗΜΑΡ. Ό,τι σταθερό, εξαερώνεται· πρώτα στο οικονομικό και κοινωνικό πεδίο, τώρα στο πολιτικό.

Ένα χρόνο μετά, βρίσκεται στην ημερήσια διάταξη μια συζήτηση για την ανασυγκρότηση ενός «τρίτου πόλου», ενδιάμεσου μεταξύ των δύο μεγάλων παγιωμένων ανταγωνιστικών ΝΔ-ΣΥΡΙΖΑ. Λογικό· με όρους ευρωπαϊκής πολιτικής, η Ελλάδα είναι ανορθογραφία, ιδίως στο κομμάτι που στην πολιτική τοπογραφία

κείται αριστερά του Κέντρου: το ισοδύναμο της σοσιαλδημοκρατίας κόμμα έχει καταρρεύσει, ηγεμονεύει το κόμμα της ριζοσπαστικής Αριστεράς και συνολικά ο «κεντρο-αριστερός» χώρος διεκδικείται από τρία τουλάχιστον σχήματα.

Κάπως παράδοξο είναι, όμως, οι όροι με τους οποίους διεξάγεται η συζήτηση. Σχηματοποιώντας: μια συζήτηση «από πάνω», ανάμεσα σε κύκλους και προσωπικότητες παρά σε πραγματικούς κοινωνικούς χώρους. Ακόμη περισσότερο παράδοξο οι ιδεολογικο-πολιτικοί τονισμοί που μοιάζει να κυριαρχούν: στόχος ορίζεται συνήθως η συγκρότηση